

K hodnocení procedury výzkumných pracovišť v informatice

Jiří Zlatuška

8. října 2012

Hodnocení výzkumu založené na tzv. Metodice vykazuje v podobě užití jedné skalární veličiny významné kritizované mimo jiné mezinárodním auditem. V případě informatiky je deformace způsobená uplatňovaným přístupem zvláště významná jednak kvůli známé a v odborné literatuře dokumentované malé reprezentativnosti užívaných publikačních médií v používaných komerčních citačních databázích, míchání informatiky jako samostatné disciplíny s užitím výpočetní techniky jako nástroje sloužícího jiným disciplínám. Charakteristický je též plynulý přechod mezi poznatky základního výzkumu a výsledky aplikačního výzkumu a vývoje, které na sebe navazují způsobem, který není na úrovni apriorně stanovitelné taxonomie rozlišitelný. Uměle stanovené kategorie typu autorizovaného softwaru vedou k účelovým maximalizacím bodových zisků, nikoli k začlenění podstaty nově produkovaných poznatků a výsledků.

Pro hodnocení výzkumných pracovišť v informatice je vhodné využít posouzení pracovišť expertní komisí s využitím multikriteriálního hodnocení, která odpovídá jak obecným doporučením na změnu postupu hodnocení v ČR, ale zejména přístupu k hodnocení výukových a výzkumných pracovišť v informatice využívané Informatics Europe. Takový způsob hodnocení odráží specifickou situaci informatiky z hlediska jiných disciplín – různorodost obsahu vlastní vědní a technické oblasti, kontinuum aktivit mezi teorií a praktickými nebo technickými realizacemi. Dovoluje na základě úsudku expertů v komisi zohledňujícího výsledky v kontextu vývoje disciplíny a kontinuu mezi informatikou jako čistou vědní disciplínou, aplikovanou informatikou a informatikou pojímanou jako servisní disciplína pro jiné vědní obory.

Procedura navržená ve výstupu z projektu SoSiRe dovoluje provádět hodnocení, které by na základě systematického sběru a vyhodnocení informací o hodnocené instituci poskytovalo podklady, které mohou posloužit jako informace o stavu hodnocené instituce a jejího strategického umístění mezi ostatními institucemi, ale také poskytnout vodítko pro další zlepšování instituce co se týká zásad činnosti instituce a plánování jejího rozvoje i zlepšování výzkumné strategie i managementu, směřovat k identifikaci silných a slabých míst a poskytnutí zpětné vazby managementu hodnocené instituce.

Mezinárodně sestavená hodnotící komise zpracovává sebehodnotící podklady včetně bibliometrických dat připravené hodnocenou institucí pro vybraný vzorek pracovníků a časové okno 3-5 let a kombinuje je s osobní inspekcí pracoviště. Výstupem hodnocení je zpráva obsahující posouzení pracoviště i doporučení pro jeho další činnost, klíčové je zde jasné autorství členů komise vzhledem k závěrům v hodnocení i zdůvodnění závěrů na základě vstupních údajů. Složení hodnotící komise je zde samozřejmě kritickým místem, i tak je však vhodné preferovat úsudek konkrétních expertů nad mechanickým použitím údajů z databáze sestavované z pohledu zaběhaných a relativně

statických vědních disciplín a ad hoc adjustací vah jednotlivých typů údajů bez možnosti vzájemné poměry vah ve výsledné lineární kombinaci podrobit ověřitelnému testu vhodnosti jejich stanovení..

Osy hodnocení či hodnoticí kritéria lze kalibrovat při prezentaci výsledku jako pavučinového diagramu s relativizací vůči domovským institucím členů komise a jejich stanovení může vycházet z uplatňovaných kritérií profesního hodnocení v zahraničí:

1. *Kvalita výzkumu a jeho vědecká relevance*
2. *Akademická reputace*
3. *Doktorské studium*
4. *Výzkumná infrastruktura*
5. *Úroveň financování z vnějších zdrojů*
6. *Mezinárodní orientace*
7. *Interdisciplinarita*
8. *Inovace, technický transfer a společenské dopady*

Zpráva vyjadřuje pohled na hodnocené pracoviště, každý závěr včetně komparativních je doprovázen stručným zdůvodněním, které ho vysvětluje. Závěry mohou ovlivnit institucionální strategie a napomáhat v zlepšování. Obsahují zejména

- reflexi výzkumné kvality, originality výzkumu a jeho akademického významu, koherence výzkumu a kvality výzkumníků,
- reflexi produktivity,
- reflexi relevance k výzkumu, společnosti, zhodnocení,
- reflexi internacionalizace, diverzity a interdisciplinaritu,
- doporučení hodnocené instituci a
- případné podrobnější zhodnocení výzkumných skupin a doporučení směrem k nim.

Toto hodnocení výzkumných pracovišť je odděleno od rozhodování o financování, což odpovídá nejen doporučení mezinárodního auditu, ale i postupu, o kterém se v současné době uvažuje na úrovni RVVI. Jeho struktura koresponduje s hodnoceními standardně prováděnými v zemích s větší tradicí této činnosti, nutným důsledkem tohoto pojetí je ovšem ústup od agregace bodů odvozených pouze mechanicky z vykazované databáze. Zpětná vazba, kterou výsledky hodnocení poskytují hodnoceným institucím je z hlediska upevňování kvality důležitější než odvozené kvantitativní údaje přímo využitelné pro úpravy financování institucí. Rozhodnutí o dopadu hodnocení na financování se v souladu se závěry mezinárodního auditu doporučuje od vlastního hodnocení oddělit, i když pro financování budou výsledky hodnocení sloužit jako východisko. Meziroční difference, pokud je vyžaduje např. stanovování ročních rozpočtů, lze jako dílčí korekce provádět syntézou automaticky sbíraných údajů. V případě, že by pro to existovaly např. zákonné důvody, lze hodnocení v přechodné době použít coby pilíř vícekritériálního hodnocení, ve kterém se počítá s užitím peer review. Jakákoli vazba hodnocení a financování se však musí vyrovnat s tím, že nejasně a potenciálně vnitřně rozporná kritéria výkonu nejsou vhodným východiskem pro hodnocení, které naopak kvantifikovatelnost výkonu bere jako základní východisko své aplikovatelnosti.